

HATÁSVIZSGÁLAT

**Gyermekvédelmi szakellátásban, elhelyezettek önálló életkezdési
feltételeinek javítása a Szegedi Dr. Waltner Károly Otthonban című projekt
által elért eredmények hatásvizsgálata**

EFOP-1.2.7-2017-00028

A Dr. Waltner Károly Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Intézmény Csongrád-Csanád Vármegye 2019. 01- 2021. 05.31. között valósította meg az EFOP-1.2.7-2017-00028 azonosító számú Gyermekvédelmi szakellátásban, elhelyezettek önálló életkezdési feltételeinek javítása a Csongrád-Csanád Megyei Dr. Waltner Károly Otthonba című projektet.

A gyermekvédelmi szakellátásban élő fiatalokra jellemző, hogy hiányos a szükséges életkezdési és életviteli motívációjuk, bizonytalan a társas közeg. Esetükben probléma, és helyzetüket megnehezíti a családi minta hiánya.

A pályázatban vállalt általános célunk a gyermekvédelmi szakellátásban – lakóotthonban, gyermekotthonban, utógondozó otthonban, külső férőhelyen, vagy nevelőszülőnél - élő gyermekek és fiatalok segítése, múltjukból és helyzetükből adódó hátrányaik leküzdésében egy felzárkóztató, tehetséggondozó, közösségépítő, személyiség érését és szocializációját segítő programmal. Célunk a hátrányokkal küzdő iskoláskorú gyermekek, valamint fiatalok integrációs esélyeinek növelése, oktatási rendszeren kívüli preventív célú programokkal, amelyek kompenzálják a hátrányaikat, csökkentik a devianciáikat, segítik az iskolai megfelelésüket, és a megfelelő társadalmi minták elsajátítását, a munka világára való felkészülésüket és erősítik a társadalmi részvételüket. A pályázat célja egy olyan komplex, az élet minden területére kiterjedő program létrehozása, melynek során a gyermekek közeledhetnek a testi-lelki jól-lét állapotához. Fontos, hogy a programok révén esélyt kapjanak az iskolai és az élet más területén elszenvedett kudarcok élményszintű korrigálására, és a programok lehetőséget biztosítanak a devianciák elkerülésére, egy olyan közösséghez tartozhassanak, mely erősíti bennük a közösségi élményt és pozitív, társadalmilag elfogadott irányba módosítja személyiségüket, magatartásukat.

Közvetlen célok:

- Az iskolai környezetbe való hatékonyabb beilleszkedés, megfelelés az ottani követelményeknek.
- A kapcsolati háló újrastrukturálódása, ezáltal a meglévő csoportszerepek realizálódása.
- Ön-megmutatás készségének fejlődése.
- Az alkotás élményének megatapasztalása, ezen keresztül az én-hatékonyság megélése.
- Az agresszív viselkedés csökkenése, a hatékony probléma-megoldási módok kialakulása, a tolerancia fejlődése.
- A rendszeretet és a rendszeresség igényének kialakulása.
- Kommunikációs készség, a realitás érzék és a praktikusság fejlődése.
- Érzékenyítés a személyes és a társadalmi problémák iránt.

Hosszú távú célok:

- A társadalmi részvétel iránti igény erősödése a munka világába történő bekapcsolódás révén.
- A késleltetés képességének fejlődése.
- Hasznos időstrukturálási módok belsővé tétele.
- Szabálytudat kialakulása, erősödése.
- A társadalmi integráció elősegítése.
- Az öngondoskodás és önellátás készségének fejlődése.

A projekt célja volt tehát a mindennapi ellátásba, nevelésbe beépülő, hosszútávon fenntartható, jó gyakorlattá váló programok megvalósítása, melyek szerves részét képezik az ellátottak egyéni gondozási – nevelési tervének, és beépülnek a szakmai programunkba. Elvárásunk szerint javul az iskolai teljesítmény, csökken a deviáns magatartás mértéke, az iskolai és gyermekotthoni kudarcok száma, nő az intézményen belüli kortársközösségek megtartó ereje, ennek mentén javul az integráció esélye, ezáltal a munkaerő piacra történő bekapcsolódás esélye is. A várható eredmények meg fogják jelenni az iskolai teljesítmény javulásában, a hazagondozások és a kapcsolattartások számának növekedésében, a szökések és kriminális cselekedetek számának csökkenésében.

A gyermekgondozási intézmények lakói tényleges tudása sokszor messze elmarad a dokumentált iskolai végzettségüktől, a mindennapi életvitelhez szükséges alapismereteik hiányosak, ezért fontos, hogy olyan foglalkozásokban részesüljenek, melyek segítségével hátrányaik ledolgozhatóak, perspektíváik kiszélesednek és képessé válnak önálló életvitelre, a tudatos élettervezésre az otthonokból való kilépést követően is. A meglévő hátrányaik kiegyenlítése érdekében olyan kiemelt fontosságú ismereteket kapnak, melyeket kortársaik, ha nem is a formális oktatás keretei között, hanem családban élve sajátítanak el, mint pl. az alapvető pénzügyi és gazdálkodási alapismeretek. Kiemelt figyelmet fordítunk továbbá az önismeret, a kommunikációs készségek, a tanulással és munkavállalással kapcsolatos motiváció és pozitív hozzáállás kialakítására, erősítésére, a jövő- és családtervezésre, a normakövető magatartás elsajátítására.

A pályázatban vállalt általános célunk a gyermekvédelmi szakellátásban – lakásotthonban, gyermekotthonban, utógondozó otthonban, külső férőhelyen, vagy nevelőszülőnél - élő gyermekek és fiatalok segítése, múltjukból és helyzetükből adódó hátrányaik leküzdésében egy felzárkóztató, tehetséggondozó, közösségépítő, személyiség érését és szocializációját segítő programmal. Célunk a hátrányokkal küzdő iskoláskorú gyermekek, valamint fiatalok integrációs esélyeinek növelése, oktatási rendszeren kívüli preventív célú programokkal, amelyek kompenzálják a hátrányaikat, csökkentik a devianciáikat, segítik az iskolai megfelelésüket, és a megfelelő társadalmi minták elsajátítását, a munka világára való felkészülésüket és erősítik a társadalmi részvételüket. A pályázat célja egy olyan komplex, az élet minden területére kiterjedő program létrehozása, melynek során a gyermekek közeledhetnek a testi-lelki jól-lét állapotához. Fontos volt, hogy a programok révén esélyt kapjanak az iskolai és az élet más területén elszenvedett kudarcok élményszintű korrigálására, és a programok lehetőséget biztosítanak a devianciák elkerülésére, egy olyan közösséghez tartozhassanak, mely erősíti bennük a közösségi élményt és pozitív, társadalmilag elfogadott irányba módosítja személyiségüket, magatartásukat.

Programunk kialakításában a fiatalok igényei inkább az időstrukturálásra és a hasznos szabadidő eltöltésére vonatkoztak, míg a szakemberek részéről inkább a hasznossági, jövőorientált szempontok domináltak. A program végleges kialakításakor tartalmi szempontból a gondozottjaink ötleteire, míg formai szempontból a szakemberek véleményére támaszkodtunk.

Célcsoportunk tagjai olyan fiatalok, akik szüleiket elveszítették, vagy a szülők nem tudták biztosítani a megfelelő gondozást, vagy veszélyeztették gyermekük testi, lelki egészségét, vagy a gyermek magatartási problémái tették ezt indokolttá. Ennek megfelelően a fiatalok számára

nem volt biztosítva az a protektív faktor, amit a jól működő család jelenthet. Kockázati faktorok tekintetében kiemelten veszélyeztetettnek tekinthetőek.

Megvalósult tevékenységeink:

A kötelezően megvalósítandó tevékenységek közül válogatva:

- Kooperációs, kommunikációs képesség fejlesztését szolgáló programsorozat
- Családi életre felkészítő program
- A jövőkép kialakítását célzó programsorozat
- Meseterápiás foglalkozások
- Mozgásterápiás foglalkozások

Választható tevékenységek:

- A családon belüli kapcsolatokat támogató program
- Művészet-, mese-, állat-, mozgás-, színházterápiás foglalkozások

A megvalósult foglalkozások időrendben:

Kooperációs, kommunikációs képesség fejlesztését szolgáló programsorozat 2020.07.08.-2020.08.05., 1 csoport, 24 óra, 21 fő

A résztvevő fiatalok kommunikációjára, kapcsolattartására jellemző, hogy a személyes találkozások helyett leginkább az online, illetve telefonon keresztüli kommunikációt használják. Ezért kiemelten fontos cél volt a kommunikációs készség fejlesztése, hogy a későbbi munkahelyi, szerelmi, családi kapcsolatokban elengedhetetlen kommunikációs, kapcsolatteremtési képességük javuljon. A másik célkitűzés a konfliktuskezelésben az erő mutatása, vagy a helyzetből való kilépés, elkerülő magatartás helyett a résztvevők képesek legyenek kompromisszumra, illetve racionális probléma- megoldásra, kezelésre. Együttműködési készségük javuljon. A foglalkozásokon az alkalmazott módszerek tekintetében a csoportvezetők - a résztvevők életkorához igazodva - elsősorban a játékos saját élményszerzésre alapoztak. Az ismeretanyag feldolgozása interaktív módon, a résztvevők bevonásával történt. A jó hangulatú csoportmunka során fejlődött a résztvevők egymással való kapcsolata, erősödött önbizalmuk, a problémáikkal kapcsolatosan pozitívabb, bizakodóbb attitűdjük alakult ki. Javult az önkifejezési készségük, feladatjátékos helyzetben csökkent a szorongásuk. Összességében elmondható, hogy erősödött ön- és társ észlelésük, javultak szociális kooperációs készségeik.

Családi életre felkészítő program 2020.08.17.-2020.08.19., 1 csoport, 20 óra, 22 fő

A jövőkép kialakítását célzó programsorozat 2020.08.02.-2020.09.30., 2 csoport, 20 óra, 20 fő

A Családi életre felkészítő program foglalkozásainak célja egyrészt a résztvevők családi működéssel kapcsolatos ismereteinek bővítése, rendszerezése, másrészt a jövőbeni családi életük során felmerülő problémáik hatékony megoldását segítő készségeik fejlesztése volt. Ennek érdekében dolgozták fel saját élményeiket tematikus beszélgetések, játékos feladatok és helyzetgyakorlatok során. A résztvevők a foglalkozások során megismertkedtek a család fogalmával, kialakulásával, a család fejlődésével a párválasztástól az idős nagyszülőcsaládformáig, a családi szerepekkel, a családon belüli generációk közti kapcsolatokkal, a

családi hagyományok, szokások szerepével és, jelentőségével, illetve a családok típusainak a jelenben tapasztalható sokféleségével. A jó hangulatú csoportmunka során fejlődött a résztvevők egymással való kapcsolata, erősödött önbizalmuk, a problémáikról képesek voltak hitelesen és nyíltan beszélni, fejlődtek az érzelmeik szimbolikus és verbális kifejezésében. Ez a későbbi életükben, pár és egyéb családi kapcsolataikban fontos szerepet játszhat.

Meseterápiás foglalkozások 2020.03.10.-2020.10.06., 1 csoport, 13 fő

A gyermek a mesén keresztül megtanulja az események közötti összefüggéseket, értelmezni a történeteket, átlátni az egyszerű emberi kapcsolatokat. A mesékben olyan szélsőséges jellemelek és fogalmak fordulnak elő, amikkel később találkozik, szimpatizál a jókkal és felismeri a negatív szereplőket. A mesék morális történetek, erkölcsi tanulságtételként szolgálnak, tanít az életről, valamint szórakoztat és nevel egyszerre. A gyermek átéli a veszélyt, az örömet, mert a mese hallgatásakor ő is a mese részévé válik. Érzelmi kapaszkodót is jelent, mellyel a kicsi a felnőtt közelségét keresi és várja. A közös mesélés kellemes kikapcsolódás, elfeledteti a hétköznapi gondokat, és közelebb hozza őket egymáshoz, ahol leginkább nem a mese tartalmán, hanem a mesélési aktuson, a rituálén van a hangsúly, a közös együttlét örömén.

A meseterápiás foglalkozások célja a mesehallgatással gazdagítani a gyermek fantáziáját, szókincsét, beleélő-átélő képességét, és oldani a tudattalan feszültségeket. A gyermekek beszédfejlődésének, szókincsbővülésének fejlesztése és a nyelvtani szerkezetek gyakorlása. A gyermekek énképének fejlesztése, érzelmi gazdagodásuk, szociális kapcsolataik gazdagítása egyúttal a közösség építése.

A foglalkozás alatt fejlesztendő kompetenciák: a türelem-, kitartás-, beszéd-, gondolkodás beleélő képességek fejlesztése, figyelem-, emlékezet-, memória-, türelem-, kitartás-, beszéd-, gondolkodás-, fantázia, beleélő képességek fejlesztése. A meseterápia célja a fent leírt képességek kialakítása és fejlesztése volt.

A gyerekek a foglalkozások során több mondókát és mesét is meghallgattak és eljátszottak, a klasszikusoktól egészen a mai kedvencekig.

Mozgásterápiás foglalkozások 2020.03.27.- 2021.10.16., 1 csoport, 11 fő

A foglalkozások célja testséma kialakítása, a mozgás örömeinek átélése és az önálló cselekvés ösztönzése. Testkép, testfogalom, cselekvési biztonság, az alapvető mozgás- és feladatmegoldó képesség kialakítása. Az egyes érzékelési területek, és ezek összehangolt működésének fejlesztése különös tekintettel a tapintás, testérzet, egyensúlyérzékelés, vizuális összefüggésére. A manipulációhoz szükséges mozdulatok és mozgások tanítása, gyakoroltatása, a mindennapos tevékenységekhez szükséges helyes és biztonságos testhelyzetek kialakítása.

Mindezek megvalósítása érdekében szinte minden részterületet érintett a mozgásterápia, a nagymozgások, a finommozgások, játékok, ritmusérzék fejlesztése –mindezeket természetesen a célcsoportnak megfelelő sajátos nevelési igényű gyerekek testnyelvére lefordítva.

A gyermekotthon minden lakója és dolgozója szívesen vett részt a foglalkozásokon, együtt sorversenyeztek, kirándultak, bicikliztek, csocsóztak, úsztak a gyerekekkel.

Választható tevékenységek:

A családon belüli kapcsolatokat támogató program Családi nap Ópusztaszer 2020.08.07., 8 óra, 92 fő

A családi nap megszervezésének célja egy közösségépítő, kulturális alkalom megteremtése volt. Szerettünk volna hozzájárulni a közösségi kohézió kiépítéséhez, generációs szakadékok, távolságok csökkentéséhez. Továbbá cél volt a közös élmény szerzése történelmi ismeretek bővítésével.

A Vendégváros Kapu lehetőséget biztosított számunkra, hogy információt, szakmai anyagot kapjunk a látnivalókról. A 3D-s vetítőteremben filmet néztünk, ott felidézhattuk történelmünk meghatározó eseményeit a honfoglalástól napjainkig. A Rotundában nemcsak a híres körképet, hanem kiállításokat is megtekinthettünk. Itt közelebbről is megismerkedhettünk a magyar történelem szempontjából fontos korszakokkal is. A nap során közös ebédet is elfogyaszthattunk a közeli Szeri Csárdában, ahol a korhű berendezés és a kiállított műtárgyak igazi betyáros hangulatot teremtettek. A falakat híres betyárvezérek portréi, puskák, pisztolyok, pásztorkellékek díszítették.

Az ebéd elfogyasztása után mindenki visszatért az Emlékpark területére, és egyénileg folytathatta a felfedezését. A Park területén tett séta közben láthattuk a szélmalmot, különböző múltbéli foglalkozásokat bemutató helyszíneket, s végül betekintést nyerhettünk a Nomád parkba, a honfoglalás kori mindennapokba.

A program célja megvalósult, közösségépítő szerepét betöltötte. A szakellátásban élő gyermekek, fiatal felnőttek vér szerinti családtagjai motiváltabbá, elfogadóbbá váltak a nevelőszülők és a szakemberek iránt. Örömmel vették, hogy bekapcsolódhattak gyermekeik szabadidős programjába, ami erősítette nevelési kompetenciáikat. A rossz sztereotípiák, mely versenyhelyzetbe kényszeríti a családtagot a nevelőszülővel szemben, a gyakorlatban is tisztázásra kerültek. Az érzelmi terhek csökkentek. A családi nap harmóniát hozott a résztvevők számára.

A családon belüli kapcsolatokat támogató program Családi nap- Szegedi Vadaspark- 2021.05.29.

A Szegedi Vadasparki családi napot a Makói Hagymatikum helyett került megszervezésre és lebonyolításra, a módosítás elsődleges indoka a pandémia miatt kialakult helyzettel. Ezen alkalom is a közösségépítés céllal, kulturális programként került megrendezésre. Célcsoportja az intézményünk gyermekvédelmi egységeiben elhelyezett kiskorúak és fiatal felnőttek voltak. Természetesen a nevelőcsalád többi tagja és gyermek- valamint lakásotthonaink munkatársai közül is számosan is részt vettek a Családi napon. A gyermekek, fiatal felnőttek számára nagy élmény volt a vadasparki állatok hétköznapijaiba való bepillantás, különösen élvezték az „állatsimogató” lehetőséget. programon részt vevők megláthatták az állatokkal való foglalkozás, törődés, egy-egy aspektusát például etetésüket, velük való foglalkozás sajátosságait. Ezen alkalom kiváló lehetőség volt a gyermekek, fiatal felnőttek számára arra, hogy az állatokról való gondoskodásról élményt szerezzenek. Az alkalom arra is lehetőséget biztosított, hogy az intézmény megköszönje a gyermekvédelmi feladatellátó kollégák és nevelőcsaládok felé kifejezze őszinte köszönetét az áldozatos munkájukért.

**Művészet-, mese-, állat-, mozgás-, színházterápiás foglalkozások 2020.08.08.-2020.08.16.,
2 csoport, 20 óra, 20 fő**

A foglalkozás a művészeti ágak bemutatásával, a művészi eszközök és módszerek bemutatásával és megismerésével indult. Később ezen módszerek valamelyikét használhatták a résztvevők az általuk kiválasztott téma feldolgozására. Az elméleti, bevezető rész után a gyerekek a gyakorlati foglalkozást sokkal jobban várták és élvezték, mert ott már ki tudták bontakoztatni képességeiket, meg tudták mutatni egyediségüket. A festészet és a zene lett a két kedvenc alkotási terület –nagy valószínűséggel azért, mert mindkettő szerves része a gyermekotthon mindennapjainak.

Hatásvizsgálat

Pénzkezelési /vagyongazdálkodási ismeretek elsajátítását célzó programsorozat:

Az állami gondozásban élő gyermekek önálló életének egyik hiányossága a pénzgazdálkodással kapcsolatos ismerethiány. A programsorozat résztvevői megismerték a pénzt, mint eszközt. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyermekek sokkal tudatosabban osztják be a pénzt. Az ellátásban lévő gondozottjaink számára a pénzkezelési és gazdálkodási ismeretek átadása beépül a napi gyakorlatba. A gyermekek zsebpénze és ruha pénzének elköltése, felhasználása is szintén a nevelők és a gyermekek együtt gondolkodásával, megbeszélésével történik, amelyek alapjául szolgálnak az önálló életre való nevelés folyamatának.

Szenvedélybetegségek prevencióját célzó programok:

A gondozottjaink körében gyakori probléma a függőségek, devianciák előfordulása. Gyakran már igen fiatal korban tapasztalatokat szereznek a gondozottak a függőségek terén. A programsorozat megvalósulásával egyrészt a szenvedélybetegségek prevencióját céloztuk meg, másrészt a hosszú és rövidtávú hatásairól is szereztek ismereteket a gondozottak. A gondozottakra leginkább a dohányzás veszélyei a leggyakoribbak (intézményen kívül). A nem dohányzó vagy kevesebbet fogyasztó kortársak mérsékelt cigarettafogyasztása jó példaként prevenció hatású a fiatalabb korosztályra nézve.

Szexuális felvilágosító programok:

A programok alkalmával a fiatalok megismerhették a női és férfi nemi szervek működését és felépítését, azok reprodukciós szerepét, a különböző védekezési formákat és azok esetleges káros hatásait, a terhesség folyamatát, illetve a káros szenvedélyek okozta magzatra gyakorolt káros hatásait. A nemi úton terjedő betegségekről a gondozottak tájékoztatást kaptak. Célunk a gyermekekben az egészséges szexuális kultúra kialakítása volt, az, hogy megismerjék az ide vonatkozó fontos és egészséges, felelős és örömteli párkapcsolatokra vonatkozó ismereteket.

Családi nap, családon belüli kapcsolatokat támogató program:

Intézményünkben és telephelyeinken folyamatos célkitűzésünk, hogy a családi kapcsolatokat lehetőség szerint elmélyítsük, megerősítsük. A családi napok nagyon kellemes hangulatban, színes programokkal teltek. A közösen eltöltött idő, szorosabbá teszi, megerősíti a családi köteléket, ami szilárd alap lehet egy vérszerinti szülőhöz, vagy más alkalmas rokonhoz történő hazagondozás esetén.

Családi életre felkészítő program:

A család nagyon fontos, megkérdőjelezhetetlen jelentőségű a gyermekek és fiatalok testi lelki egészségének, kötődésének, önismeretének kialakításában. Ezen foglalkozások segítséget nyújtottak a résztvevők számára a tudatos és felelős párkapcsolatok kialakításában, a családi életükben felmerülő konfliktusok kezeléséről. A családban betöltött szerepek, helyek és feladatok megismerésében nagyobb rálátást szereztek. A telephelyeinken, lakás és gyermekotthonainkban a gondozottak kis közösségekben élnek, ahol igyekeznek olyan feltételeket biztosítani, amivel képesek megközelíteni a valós családi élethelyzeteket.

Mese-vagy mozgásterápiás foglalkozás:

A foglalkozások célja testséma kialakítása, a mozgás örömeinek átélése és az önálló cselekvés ösztönzése. Testkép, testfogalom, cselekvési biztonság, az alapvető mozgás- és feladatmegoldó képesség kialakítása. Az egyes érzékelési területek, és ezek összehangolt működésének fejlesztése különös tekintettel a tapintás, testérzet, egyensúlyérzékelés, vizuális összefüggésre. A manipulációhoz szükséges mozdulatok és mozgások tanítása, gyakoroltatása, a mindennapos tevékenységekhez szükséges helyes és biztonságos testhelyzetek kialakítása.

A mese segített a gyermekek számára a logikus gondolkodásban, a helyzetek reális értelmezésében, pozitív kimenetelre törekvésben.

A mese fontos szerepet töltött be az alapérzelmek átélésében és kifejezésében, valamint az érzelmi intelligencia kialakulásában és formálódásában.

Összegzés

A hatásvizsgálat megvalósulása a még nálunk gondozásban lévő gyermekek fiatal felnőttek visszajelzéséből, dolgozó munkatársak (nevelők, gyermekfelügyelők, pszichológusok, fejlesztőpedagógusok, gyermekotthon vezetői) és hozzátartozók visszajelzései alapján készült el.

A visszajelzések, a projekt gyermekekre gyakorolt hatásaira irányultak. A hatásvizsgálat eredményeként megállapítható, hogy pozitív irányú változás valósult meg minden területen.

A résztvevők ismeretei bővültek, készségeik és képességeik pozitív irányba fejlődtek. A program lezárását követően is lehetőség biztosítunk gondozottaink számára a különböző szervezett programok keretében a hátrányaik leküzdésében.

Legfontosabb célkitűzésünk, hogy a gondozott gyermekek számára biztonságos, kiszámítható, szeretetteljes légkört tudjunk biztosítani, valamit reális önképpel az önálló életre készítsük fel gyermekeinket, fiataljainkat.